

OPINIE EUTHANASIE

Hoe palliatieve sedatie onder de radar blijft

Wim Distelmans

Titularis waardig levenseinde (VUB); voorzitter euthanasiecommissie; schrijft in eigen naam.

Maandag 29 november 2021 om 3.25 uur

Een Gentse arts werd na een betwiste euthanasie aangeklaagd, geschorst, opgepakt en in een cel opgesloten. Die aanpak choqueert Wim Distelmans.

Ook palliatieve sedatie moet wettelijk worden geregistreerd. Sabine Joosten/hh

Een arts van het Gentse ziekenhuis Jan Palfijn werd opgepakt en uitgebreid ondervraagd over de euthanasie op een 91-jarige patiënt (DS 23 november). De zaak schreeuwt om duiding. Ik spreek me niet uit over deze casus, maar ik kan geen aannemelijk motief bedenken waarom een gereputeerde arts een terminale patiënt op zijn verzoek en met instemming van de familie zou hebben vermoord. Niet verwonderlijk dat sommige artsen in een kramp schieten en euthanasie liever vervangen door palliatieve sedatie, waarop geen controle bestaat.

Als de Gentse arts het leven van de patiënt had beëindigd door palliatieve sedatie, had er geen haan naar gekraaid. In theorie heeft die handeling niet de bedoeling de dood te versnellen, maar in de praktijk gebeurt dat wel. Palliatieve sedatie wordt vaak als alternatief voor euthanasie gebruikt en komt minstens vier keer meer voor. Daarom zou het net als euthanasie wettelijk moeten worden geregistreerd (DS 25 november).

Angst voor een rechtszaak

Vóór de euthanasiewet in 2002 werd goedgekeurd, voerden artsen soms ook al euthanasie uit op vraag van patiënten. Geconfronteerd met een noodsituatie moesten ze kiezen tussen twee conflicterende ethische waarden: een einde maken aan iemands lijden of zijn leven proberen te beschermen. Wanneer ze overgingen tot euthanasie om het lijden te stoppen, deden ze dat vaak in het geniep, uit schrik voor een rechtszaak. Als de rechter de bescherming van het leven moreel hoger achtte dan de beëindiging van het lijden, kon de arts van doodslag of moord beschuldigd worden, ook als de patiënt er zelf om had verzocht.

Als de arts in Gent het leven van de patiënt had beëindigd door palliatieve sedatie, had er geen haan naar gekraaid

Weinig artsen waren bereid dat risico te lopen, waardoor lijdende patiënten in de kou bleven staan. In het beste geval werden ze tot aan hun overlijden in een kunstmatige coma gebracht. Vandaag noemen we dat palliatieve sedatie.

De toenmalige CVP kante zich in het debat over de euthanasiewet tegen een wettelijke regeling. Voor de partij volstond de rechtsfiguur van de noodsituatie: indien nodig kon de arts zijn toevlucht nemen tot palliatieve sedatie. Volgens de partij handelden artsen bij deze genadedood uit medelijden, en mochten ze dat alleen doen als alle (palliatieve) zorg gefaald had. Ze beweerde ook dat zo'n 'acute noodtoestand' in de terminale fase zelden voorkwam. Inmiddels is het duidelijk dat terminaal ondraaglijk lijden ondanks goede palliatieve zorg niet uitzonderlijk is. Veel tegenstanders van de euthanasiewet, die beweerden dat er amper euthanasievragen waren, geven dat intussen toe.

Volgens bepaalde CVP-politici kwam ondraaglijk en onbehandelbaar lijden buiten de terminale fase en buiten de nood aan palliatieve begeleiding niet voor. Maar wat met patiënten met verschrikkelijke neurologische aandoeningen, verlammingen, met verlies van lichaamsfuncties door een ongeval of met een zware, ongeneeslijke psychiatrische ziekte? In hun geval gaat de discussie niet over mercy

killing, maar over euthanasie bij niet-terminale, lijdende patiënten uit medeleven en respect voor hun autonomie of zelfbeschikkingsrecht.

Omdat de katholieke kerk dat laatste niet aanvaardt, bleef de CVP vasthouden aan de almacht van de noodtoestand: de genadedood kon alleen bij terminale situaties en zonder wettelijke regeling. Er was een wet nodig om artsen te beschermen tegen willekeurige rechtspraak over de invulling van de noodtoestand en om zwaar lijdende patiënten het recht te geven op een euthanasieverzoek.

Tine Nys

Toen de euthanasiewet ter stemming voorlag, werd inhoudelijk advies gevraagd aan de Raad van State. Die merkte op dat nergens over sedatieve zorg – nu palliatieve sedatie – werd gesproken. Omdat de paars-groene meerderheid onder tijdsdruk stond, werd het wetsvoorstel ongewijzigd goedgekeurd. De arts moet na de euthanasie een registratiedocument opstellen en opsturen, zodat kan worden geëvalueerd of hij de wettelijke voorwaarden heeft gerespecteerd.

Om te vermijden dat de arts bij een procedurefout – als hij bijvoorbeeld vergeet de overlijdensdatum in te vullen – niet systematisch naar het parket zou worden verwezen, werd bij wet een federale commissie Euthanasie opgericht. Die commissie fungeert als buffer tussen de artsen en het openbaar ministerie. Tot nu toe verifieerde het parket bij een klacht in alle discretie of de commissie de euthanasie had goedgekeurd. Bij een bevestiging werd het bezwaarschrift zonder veel gevolg geklasseerd. De euthanasie van Tine Nys vormde daarop een uitzondering: de klacht van de familie was zeven jaar geseponeerd om plots – om onduidelijke redenen – begin 2020 in een assisenzaak te resulteren.

Na de euthanasie in Gent was er vanuit het Jan Palfijn een klacht ingediend bij het parket, vóór de arts de kans had gekregen het registratiedocument naar de commissie euthanasie te verzenden. Zonder zijn versie van de feiten te kunnen vertellen, werd hij aangeklaagd, geschorst, opgepakt en in een cel opgesloten. Ik ben diep geschokt en verontwaardigd hoe snel en op welke lichtzinnige manier ontoelaatbare morele en professionele schade wordt toegebracht.